

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

24

Fylke:

Troms

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Aslaffjord

Emne:

Måltider og mat

Bygdelag:

Løvgårdene

Oppskr. av:

M. Nykleipoll

Gard:

Renså

(adresse):

Renså pr. Lovik

G.nr.

80

Br.nr.

8

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Det er noe vanskelig å få sikker greie på hvor mange måltider en hadde f. eks. 60 a 100 år tilbake. Men i min barndom (i 1880-90 årene) var det vanlig 5 måltider, og jeg skulle med sikkerhet gå ut fra at denne skikken har vært meget gamm. mel. Nå er det jovent over 4 måltider. Det hender nok at en har 5 måltider om sommeren (i omnia), men det er ikke almindelig.
2. Navnene på måltidene var: Morrabette (dette måltidet er nå så ordrent falt bort), frokost, mid-
dag og kveldsmat. Morrabetten ble inntatt i 6-7-tia om morgenen, frokosten i 9-tia, mid-
dagen i 12-13-tia, nonsmaten i 16-17-tia og kveldsmaten i 8-tia eller noe senere. Skikken med måltidene er forresten en del forskjellig i de forskjellige trakter.

- men. Arbeidsdagen var gjerne
 somgående lenger i gamle
 dager, særlig i områdene. In-
 for var det vanlig at måltide-
 ne om formiddagen ble
 inntatt tidligere enn nå.
3. Frokostia om vinteren ble målti-
 dens inntatt noe senere om
 morgenen enn om somme-
 ren. Dette gjelder for en del
 også nå.
4. Gårdsbrukene her er vanlig-
 vis små, så slakting, tucking
 a.s.v. utføres oftes av gårdens
 folk. Noen store matstykke
 i denne tid var ikke vanlig.
5. Hovedmåltidet har alltid vært
 middagen. Dette er både som-
 mer og vinter. Når folk var
 i skogen og arbeidet (om høsten)
 eller de var ute på øien og
 fisket, ble middagen inntatt i
 17-tid, og nensmaten falt da
 bort.
6. I gamle dager var det almin-
 delig to varme måltider om
 dagen, nemlig middag og kveld.
 Dette er også vanlig nå, (noe mindre).
7. Om søndagene var det før og er
 nå fremdeles ^{fast skiftet} at det var kjøtt
 til middag. Noen særskilte mat-
 stykke i de andre dager har det
 ikke vært.
8. Så vidt en kjenner til har det ikke
 vært noen forskjell sommer

og vintre når det gjelder matskikken. I slaktetida og ut over høsten og vinteren brukte en mere kjøtt enn i den øvrige tid av året. Vantlig var det da flere ganger i veka, men noen bestemt dag i veka uten om søndagen kjennur en ikke til, hverken som mer eller vintre.

9. Som nevnt i sp. 8 brukte en oftere kjøtt om høsten enn i den øvrige tid av året, men mer en bestemt dag (uten søndagen) eller noe bestemt tall på hvor ofte en hadde kjøtt kan en ikke oppgi. Det berodde på hvor lett det var å få ferskfiske. Fiske og sild brukte en mye oftere enn kjøtt. Ja, det hendte at en hadde fiske og sild hver eneste dag til middag, særlig når det var lett å ^{finn} fersk mat. Under tiden, særlig i gamle dager hadde en både sild og fiske samme dag, til middag og ofte til frokost. Fremdeles brukes overveiende mere fiske og sild enn kjøtt.

10. I eldre tider var det almindelig at en bake opp en hel del flatbrød (oppkil ei lønne). Det bruktes helst til frokost og middag, særlig til hovedmåltidet (middag). Om morgenen kunne en bruke

ke flatbröd när en hadde speke-
 sild og suppe (syrsuppe). Men sær-
 lig brukte en flatbröd til lever-
 mölje. En hadde flatbrödet med
 i fiskesøet, så brödet ble belagt
 med levertran. Så la en lever
 på brödet og kullet brödet omkring.
 Det så da ut som en pölse. Dette
 spiste en för en satte seg til
 bords og spiste fisk. Det var
 sjelden för at en spiste leveren
 samtidig som fisken. Flatbröd
 bruktes også til kjøttmölje,
 særlig juleaften, jult-herodag og
 under tiden i påsketid, hvis
 en hadde kjøtt da.

11. A sette opp en almindelig mat-
 seddel for ei hal uke tur i bygge-
 da lar seg nok ikke gjøre, da
 som för ment ikke var noen
 bestemt regel for bestemt mat
 for bestemte dager. Matseddelen
 for en dag kunne f. eks. være
 slik: kl. 6 morrakaffe, en kopp
 kaffe med brödskeiv eller bygg-
 kake, smör og ost eller kjøtttil-
 pålegg, kl. 8-^{1/2}9 frokost, speke-
 sild med flatbröd og syrsuppe,
 kl. 12-13, ^{middag} fisk (fersk eller saltet) og
 poteter med eller sanseteji helst
 uten suppe (melsuppe eller grøn-
 suppe), kl. 16-17, smörbröd el-
 ler helst byggkake med karve-
 ke og kl. 8-^{1/2}9, byggmelsgröt.
 En annen dag kunne det være:

5.
marralette som vanlig, prokøst,
skikt kjøtt på glør eller skikt fisk
med melsuppe, middag, sild
og poteter med eller uten suppe.
Hvis en ikke hadde suppe,
kunne få melk til drikke
eller maken, nonsmat, som
vanlig smørbrød eller kake,
kaffe eller melk eller te til.
kveldsmat, grøt med melk
(uten sukker). Hadde en ikke
melk, kunne en lynne ut si-
rup i vann (kalt segrovvann) til
grøten. Pålegg på smørbrødet eller
kake var: gomme, mykost, kvit-
ost, ramos, del sine liden og på
gammulost, kjøtt, pølse, rull og
sirup. Kjøttbullen om midda-
gen søndag og enkelte yr-
kedager var: kjøttsuppe, steik
eller såkalt bodd, de vanlig-
ste. Naen skaire forskjell på
matseddelene om som omere og
vinheren var det ikke, bare
det at om våren og sommere
var det mindre på kjøtt, men
det var meget lett da å få fatt
på fersk fisk, som bruktes så
å si hver dag. Kjøtt hadde en
ikke råd å kjøpe.

12. Største forskjellen på matseddelene
nå og før er at det kjøpes mer i
butikkene enn før. Det brukes for-
holdsvis mye fisk, men ikke så
mye som før og mindre med

6
sild, de fangst av sild er gått tilbake. Bruken av hermehiske mat-
saker er öket. Mat av bygg
er det så omtrent helt med.
Kaffe brukes mye mer enn før.
Sjært bröd har helt erstattet
byggkaker, og margarin har
så omtrent erstattet lands-
smör. På grunn av at en sender
omtrent all melk til meieriet kjø-
per en del smør av pålegg på
brödskinen, og sukker- eller
søte saker er også mer brukt
enn før.

13. Den maten som uten tvil
er mest omhykelt her i bygda
er fersk torst og fersk sei
med levermjölje. Her (röd-
pisk) er også meget godt likt.
Det vanlige navnet på meren her
er anär.

14. Makrell, kylling, reker, krabbe, og
alle slags ville fuglesorter blir
omtrent ikke spist av de fleste
i bygda.

15. Matsituasjonen er ikke foran-
det noe nevneverdig på grunn
av verdenskrigen. En er gått over
til den maten en var vant til
før krigen. Sopp brukes ikke
selv under krigen, myser finnes
ikke her, og lårrede blåber brukes
ikke. Kaffeostbruning og kaffe-
tilsetning brukes heller ikke nå.